

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

(א) לקמן פ' : (ב) לעיל (ג) ויבטלה פ"ד (ד) ומתא : (ה) ע"ש (ו) דמאי פ"ד משנה ב' מסת טז :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לעיל שאלו הכא כ"ל וזויתא אמתא לך מתא : (ב) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ג) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ד) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ה) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ו) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ז) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ח) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ט) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (י) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יא) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יב) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יג) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יד) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (טו) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (טז) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יז) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יח) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יט) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (כ) ר"ה א"כ וזויתא מתא :

פירוש הרא"ש

שני הבא דבוכחא וזויתא מתא : (א) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ב) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ג) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ד) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ה) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ו) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ז) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ח) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (ט) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (י) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יא) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יב) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יג) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יד) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (טו) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (טז) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יז) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יח) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (יט) ר"ה א"כ וזויתא מתא : (כ) ר"ה א"כ וזויתא מתא :

אישיביה רבא לרב נחמן. דלמר בעל לאו ככלל בריות הוא : ופסא נטולה מן יהוויים. לנשתגרא אסורה לישא דהכי קאמרה ונטולה אזי מן יהודים שלא אהנה (א) מתמששו דהיינו דומיא דהנאת תמששן עלי וכדכר דלמר כל כי האי גוונא חילי נדרא. והשמה מיהדר לאחיי מיובנתא דרב נחמן אזי אמרי בשלמא בעל ככלל בריות הוא אכרי יפר חלקו דכי אמרה נטולה אזי מן יהודים היו בעל ככלל ואיתמר ליה מתמשש והווי לכו דברים שבינו לבינה ואהכי יפר כל זמן שהיה ברשותו ולכי נפקא מיניה חיילא נדרא כשאר דברים שבינו לבינה היינו דקמיני ותהא נטולה מן יהודים לנשתא מרשותו של זה שאינה יכולה לישא לאחרי : אלא אזי אמר דבעל לאו הוי ככלל בריות. ומפסות דכי אמרה ונטולה אזי מן יהודים דלא הוי בעל ככלל (א) משום דלמרין נדרי עיניו נפש הוא חובל ולנשתגרא או תתאלמן לא מוכל להנשא בעל לאו אהכי קרי ליה מהשתא עיניו נפש אע"ג דהשתא כל זמן שהיה תחתיו אינו עיניו נפש דידה והואיל ועיניו נפש אינון אמאי יפר חלקו כשתא מתחתיו תל הנדר ויפר לה לעולם כשאר נדרי עיניו נפש אלא ש"מ דבעל ככלל בריות הוא ונדרים שבינו לבינה הוא. מאן דפריך הכי ק"ל דאי לאו משום דבעל ככלל בריות הוא הוה אמינא דתשמיש עיניו נפש הוא ודלא כרב נחמן דלמר לעיל דתשמיש דברים שבינו לבינה הוא אליבא דר' יוסי : שאני הכא דבוכחא מילתא דעל היסרא קאסרה נפשה. כלומר אכעל קאסרה נפשה משום דלדידיה היא דמתסריא אבל לשאר עלמא לא אנטריבא לשאר דלא קא משתריא (ו) כדכי דלשת איש היא : והפניא כבבויסא. בהן פירקין דנמעשר עמי מני לאחיהו : ר' אליעזר אומר. הלווקא פירות משם הארץ בשנה השלישית וכו' לו להפריש מעשר עמי אינון גרין לקרות עליו שם מעשר עמי דלמעשר ראשון ליכא למישא דלמיני לוי ראייה דלא יבדיה ע"כ הארץ ולימדי ליה ולתרומה ליכא למישא דלא נחשדו עמי הארץ על התרומה דלית בה עון מיתה ומעשר שני ליכא בשנה השלישית אבל בתרומת מעשר מיחייב דלא למדנו בה עון מיתה אלא (ז) מהיקשא דתרומה גדולה והואיל ולא כתיב בה כפירוש מיתה מש"ה לא לית ע"ה (לויקשא) ולא מפרש ממנה תרומת מעשר ועל (ואמו) מעשר עמי אין גרין לקרות עליו אפילו שם מעשר :

וכר"א ככלל וברייתא דמיתין כפ"ק דכ"צ דייקא נמי הכי דמינא התם (דף טז.) המודר הגאה מאנשי העיר וכו' אדם אחד ונשתאה עמם כל כפ"ט מהלכות נדרים (ה' הלכה ט') כן ג"ל. ואפשר שהרמב"ן ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בבני אדם שהם ככלל לשונו בשעת אמירה אע"פ שאינו ככלל לשונו בשעת חלות הנדר דהאי דינא לימיה בגמרא דילן אבל לא לקמון על הירושלמי בהלכותיה ובעטמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם בני אדם שהם ככלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון בני אדם בגמרא דילן אבל דמיל אף בתר אמירה מפיך מדר"ע : אישיביה רבא לרב נחמן וכו' נטולה אזי מן יהודים. שאסרה הנאת תשמיש עליה וזי אמרת בעל לאו ככלל בריות הוא למה לה הפרה דהא איהו לא הוי ככלל איסור : שאני הכא דבוכחא מילתא דאיסורא קא אסרה נפשה. לעולם בעלמא לאו ככלל בריות הוא אבל הכא כשאסרת עליה הנאת תשמיש ואומרת נטולה אזי מן יהודים ע"כ דמתה הוא שיהא בעל ככלל איסורא דאיסורא קאמרה דבאיסורא למה לה למיסר ככר אסורה ועומדת לית לה היתרא אלא דתשמיש בעלה ע"כ עיקר נדרה הוא לאסור הנאת תשמיש הלך הכא ודאי ע"כ בעל ככלל בריות הוא. ואיכא נסחי דגרסי וזי אמרת בעל לאו ככלל בריות הוא נדרי עיניו נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ זי אמרת בשלמא דבעל ככלל בריות הוא וזי אמרה נטולה אזי מן יהודים בעלה המותר לה עם תשמיש כל היהודים ומש"ה יפר חלקו כלכד ואם תתגרס תהא נטולה מן היהודים משום דהו דברים שבינו לבינה שאינו מפר לאחרי ודאיסקינא לעיל (ע' טז.) אלא זי אמרת דבעל לאו ככלל בריות הוא וזי אמרה נטולה אזי מן היהודים אין הבעל ככלל ח"כ זי אפשר לומר דמתשמיש קאמרה דהא כלל נדרה נמי מיתסרא בהנאת תשמיש אלא ע"כ נטולה אזי מהנאת פירותיהם קאמרה וא"כ נדרי עיניו נפש אינון ויפר לה לעולם דהא אסקינא כריש פירקין [שם] דמפר בין לעצמו בין לאחרי לדיכא למימר נטולה אזי מן יהודים שכן עבודין של יהודים בעדון שלהן קאמרה אבל זי וזין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי יפר חלקו ומפיקין שאני הכא דבוכחא מילתא דאיסורא קאסרה נפשה דנטולה אזי מן היהודים תשמיש משמע ולא הנאת פירות וגי' מעשר (לקרות שם על מעשר עני) של דמאי. הלווקא מעס הארץ לרין לעשר ולתרום מעשר ונותנה לכהן ומעשר ראשון גופיה

לפי סברת המקשה תקשה כמו כן מאי תהא מתשמיש דקמיני וכו' ולאו תשמיש ותעמוד תחתיו דלא תהא וקאי אמשנה ראשונה דלמר תלם : אין אדם צריך לקרות מעשר על שם דמאי : למעשר עמי של דמאי :

נדור מיוודי הים ולאחר מכן קודם שלשים יום נעשה מיושבי יבשה דמלי ליה האי דינא כפולגמא דר' ישמעאל ור' עקיבא ולדין דק"ל כר' עקיבא אסור זו כיון שהיה מיוודי הים בשעת נדרו וכדכתיבא הא ירושלמי בעל הלכות הרמב"ן ז"ל כפרק ארבעה נדרים וכדכתיבנא לה נמי לעיל (דף ג.) וכיון דמלי ליה להאי דינא כפולגמא דר' ישמעאל ור' עקיבא מיניה דכי היכי דבאתון שהיו בשעת נדרו יורדי הים וזמ"כ נעשו יושבי יבשה אסור לר' עקיבא ומותר לרבי ישמעאל הכי נמי כי הו אפכח דהיינו באתון בני אדם שהיו בשעת נדרו יושבי יבשה ולאחר מכן נעשו יורדי הים אסור לר' ישמעאל ומותר לר"ע ולפוס האי פירושא דפרש"י לא אחי האי ירושלמי בגמרא דילן דהא הכא נסיקין דהיי דבעל לאו ככלל בריות בשעה שגרה אפי"ה הכי כשנתעשר אסורה זו מפני שחור להיות ככלל בריות אלמא לאו בתר אמירה בלמוד אולין. וכי תימא רב נחמן מוקי לה למתני כר' ישמעאל דאזיל בתר שעה שהנדר חל בה ומש"ה קמיני דמתגרסה אסורה ליהנות מבעלה ליתא דהא סתם לן תנא כהאי פירקא כר"ע דתנן לקמן (פ"ה) אמרה הריני נזירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום אין יכול להפר אלא ודאי כי קמיני דמתגרסה אסורה לבעלה אפילו רבי עקיבא מודה בה הלך להאי פירושא גמרא דילן לא אחי ירושלמי. והנאה לי דליכא למיסרין כהא אגמרא דבני מערבא כיון דגמרא דילן פליגא עלה דלפוס גמראן אסור בין בבני אדם שהיו ככלל לשונו בשעת הנדר בין בבני אדם שהיו ככלל לשונו לאחר מכן וסבירה דר' עקיבא לא קשיא אהא מלתא כלל משום דהא מילתא תליא בלשון בני אדם ובגמרא דילן סבירין דככלל לשון בני אדם כולוה ככלל ור"ע בימלתיה בתר דרשא דקראי דייק ליה הכי דלא שייך התם לשון בני אדם כלל וצירושלמי לא סביר ליה אלא סביר דהנדר מיוודי הים ודאי להנכו דהווי יורדי הים בשעת עיקר נדרו קא מכיון ומש"ה לית ליה למידק אלא לידע איזו שעה הוא עיקר נדרו אם שעת האמירה או שעת החלות ומש"ה למרינן התם דמלי כפולגמא דרבי ישמעאל ור' עקיבא. האי הוא פירושא דירושלמי ומאן דלא מפרש ליה הכי לא סביר ליה מירי. ובגמרא דילן סבירין דלא תליא כהא מלתא כלל אלא בלשון בני אדם שכולן

המודר הגאה מאנשי העיר וכו' אדם אחד ונשתאה עמם כל כפ"ט מהלכות נדרים (ה' הלכה ט') כן ג"ל. ואפשר שהרמב"ן ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בבני אדם שהם ככלל לשונו בשעת אמירה אע"פ שאינו ככלל לשונו בשעת חלות הנדר דהאי דינא לימיה בגמרא דילן אבל לא לקמון על הירושלמי בהלכותיה ובעטמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם בני אדם שהם ככלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון בני אדם בגמרא דילן אבל דמיל אף בתר אמירה מפיך מדר"ע : אישיביה רבא לרב נחמן וכו' נטולה אזי מן יהודים. שאסרה הנאת תשמיש עליה וזי אמרת בעל לאו ככלל בריות הוא למה לה הפרה דהא איהו לא הוי ככלל איסור : שאני הכא דבוכחא מילתא דאיסורא קא אסרה נפשה. לעולם בעלמא לאו ככלל בריות הוא אבל הכא כשאסרת עליה הנאת תשמיש ואומרת נטולה אזי מן יהודים ע"כ דמתה הוא שיהא בעל ככלל איסורא דאיסורא קאמרה דבאיסורא למה לה למיסר ככר אסורה ועומדת לית לה היתרא אלא דתשמיש בעלה ע"כ עיקר נדרה הוא לאסור הנאת תשמיש הלך הכא ודאי ע"כ בעל ככלל בריות הוא. ואיכא נסחי דגרסי וזי אמרת בעל לאו ככלל בריות הוא נדרי עיניו נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ זי אמרת בשלמא דבעל ככלל בריות הוא וזי אמרה נטולה אזי מן יהודים בעלה המותר לה עם תשמיש כל היהודים ומש"ה יפר חלקו כלכד ואם תתגרס תהא נטולה מן היהודים משום דהו דברים שבינו לבינה שאינו מפר לאחרי ודאיסקינא לעיל (ע' טז.) אלא זי אמרת דבעל לאו ככלל בריות הוא וזי אמרה נטולה אזי מן היהודים אין הבעל ככלל ח"כ זי אפשר לומר דמתשמיש קאמרה דהא כלל נדרה נמי מיתסרא בהנאת תשמיש אלא ע"כ נטולה אזי מהנאת פירותיהם קאמרה וא"כ נדרי עיניו נפש אינון ויפר לה לעולם דהא אסקינא כריש פירקין [שם] דמפר בין לעצמו בין לאחרי לדיכא למימר נטולה אזי מן יהודים שכן עבודין של יהודים בעדון שלהן קאמרה אבל זי וזין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי יפר חלקו ומפיקין שאני הכא דבוכחא מילתא דאיסורא קאסרה נפשה דנטולה אזי מן היהודים תשמיש משמע ולא הנאת פירות וגי' מעשר (לקרות שם על מעשר עני) של דמאי. הלווקא מעס הארץ לרין לעשר ולתרום מעשר ונותנה לכהן ומעשר ראשון גופיה

לפי סברת המקשה תקשה כמו כן מאי תהא מתשמיש דקמיני וכו' ולאו תשמיש ותעמוד תחתיו דלא תהא וקאי אמשנה ראשונה דלמר תלם : אין אדם צריך לקרות מעשר על שם דמאי : למעשר עמי של דמאי :

נטולה אזי מן היהודים. ומדת אזי מתשמיש שלא יהיה שום יהודי מתנה (לעיל פ"ה) אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עמי של דמאי. דלמרין (פסטי תמא) דיימין כן נדול שנה כלל נטול ישראל ודאי לא עמי הארץ תשדוין על התשמיש מין התרומה גדולה, אמר לכן לשראל מני כסם שהתורה כתיבה ק' הטוב מביא, עמד ותיקן הלווקא מתם הארץ פירוש כל התשמיש ותשכבן לעצמן והולך מעשר ראשון שברי מותר לזרע, ומעשר שני אולט צירושלמי, ואם שנת מעשר עמי הוא נחלקו ר' אליעזר ותנאים, וקאמר ר"א דלא מיבעי אפרכי מתקין דלא נרין. אלא אפ"ל לקרות עליו את שם ולומר מעשר עמי של כר' זה יהא נלפוט או בדרומו נמי לא נרין (מכות טז.)

תוספות

ואי אמרת בק"א זאי בכ"ה בריות הוא. כי נדרה נטולה אזי מן היהודים פירות תשמישם היהודים משאר יהודים קאמרה ואמאי גרין לפר חלקו ודאי לא אסרה נפשה אלא משאר יהודים : שאני הבא דבוכחא מילתא ששחיתו לאסור עמיה מתשמיש המותר לה ירדתי תשמיש העל ולקן גרין לפר חלקו וזית ספרים נדרים וזי אמרה נטולה אזי מן היהודים נטולה אזי מן היהודים אלא תשמיש קאמרה שברי אסורה תשמישם בלא נדרה אלא הי"ק נטולה הנחית מפיחות יהודים אלא אהנה מתי אף כי לא היה נשמה וז"ל הוי עיניו נפש דהא איתרין (לעיל דף פ"ג.) כסאן פדפסו אלא ממי יפר דהא ליכא למימר דלמרה קיום נהוה מן הכריות דוקא בעדו שלם אלא מתה שיקח העל מתי מההי א"כ אמאי יפר בעודה תחתיו אפי"ה כינו לבינה לא הוי כיון שיכל העל להביא מתקום שרצה הר"ר יונה ר"ע ויפר לה לעולם אלא אחר שיגרסה אפ"ה תהא נטולה מן היהודים אלא לאו בעל ככלל בריות הוא וזי אמרה נטולה אזי מן היהודים מתשמיש קאמרה והוי בניו לבינה ומשני שאני הכא דבוכחא מילתא דהתורה אסרה וזי נמי בעל לאו ככלל בריות בעלמא הכא הוי ככלל בריות וזי תשמיש לשון נטולה מכלל ומשאר יהודים וקשה נדרה וישתא הי"ק יפר אפי"ה שם דלפסרה כלל